

Femanisme: ook mannen hebben hun rechten

Ilse De Vooght, Jeroen Lievens en Riet Ory

De zoektocht naar hefbomen tot zorgemancipatie van mannen komt voort uit het geloof in de sterkte van een evenwichtig en kwaliteitsvol combinatiemodel. Allereerst lichten we toe wat we bedoelen met dit combinatiemodel. Vervolgens hebben we kort aandacht voor de evolutie in de maatschappelijke positie van de vrouw. Daarna focussen we uitgebreid op de mannen en hun 'en-en-verhaal'. We onderzoeken de drempels en hefbomen om een actievere rol op te nemen in zorg, opvoeden en huishouden. We eindigen met een aantal beleidsaanbevelingen die betrekking hebben op een grotere vertegenwoordiging van mannen op het thuisfront.

De vrouwenbeweging heeft een indrukwekkend palmares op haar conto. Haar feministische golven eisten heel wat rechten op voor vrouwen die tot dan toe wettelijk gediscrimineerd werden en maakten in de twintigste eeuw komaf met formele of wettelijke ongelijkheid tussen vrouwen en mannen. Het algemeen stemrecht in 1948 of de afschaffing van de juridische onbevoegdheid van de gehuwde vrouw in 1958 zijn krachtige voorbeelden van een sterke emancipatorische beweging die voormalig mannelijke domeinen ontsloot voor vrouwen. Je zou kunnen stellen dat de emancipatiebeweging een verhaal was en is van de vrouw naar een 'en-en-verhaal'. Vrouwen eisten hun plek op in de publieke ruimte en maakten de beweging van het privéterrein – dat van zorgen, opvoeden en huishouden – naar het publieke. Door dit 'en-en-verhaal' kwamen ze sterk onder druk te staan: twee volle dagtaken met heel wat dilemma's en combinatiestress als gevolg. Vandaar de huidige focus op een evenwichtig en kwaliteitsvol combinatiemodel.

Bij het streven naar die evenwichtige en kwaliteitsvolle combinatie tussen verschillende levensdomeinen, spelen mannen een minstens even grote rol. Een combinatiemodel gaat immers niet alleen over meer activiteit van vrouwen in besluitvorming en op de arbeidsmarkt. Evenzeer gaat het over een grotere participatie van mannen in opvoeden en zorgen. De omgekeerde beweging, zeg maar. Hoog tijd om de focus te verbreden naar de maatschappelijke positie van mannen.

In dit artikel vestigen we de aandacht op het 'en-en-verhaal' van mannen, die terrein winnen in zorg en huishouden. Het gaat over de man die meer aanwezig wordt in de privéruimte, die van zorgen en huishoudelijke taken. We zoeken naar antwoorden op de volgende vragen: welke drempels ervaren mannen om zich te emanciperen in zorg en huishouden en wat zijn de hefbomen voor mannen om hun plek te vinden in opvoeden, zorgen en het huishouden?

Omwille van een evenwichtig en kwaliteitsvol combinatiemodel

De belangrijkste motivatie om te onderzoeken welke de drempels – of beter: hefbomen – zijn voor mannen om zich te emanciperen in zorg en huishouden, is het geloof in de kracht van een evenwichtig en kwaliteitsvol combinatiemodel voor vrouwen én mannen.

Je kan stellen dat Walter Van Dongen¹ in Vlaanderen de wetenschappelijke vader is van dit combinatiemodel. Het model gaat ervan uit dat mannen en vrouwen tijdens hun levensloop werk, gezin en andere basisactiviteiten evenwichtig combineren. Evenwichtig combineren impliceert een gemiddelde normale voltijdse baan van ongeveer 35 uren per week. De verschillen in aantal uren worden in hoge mate bepaald door de leeftijd (levensfase), de aanwezigheid van kinderen of andere afhankelijke personen (gezinsfase) en niet langer door geslacht, onderwijsniveau of sociale afkomst. Vrije keuze, gelijkheid, efficiëntie en solidariteit zijn de pijlers. Het model streeft naar een voldoende gelijke tijdsverdeling tussen mannen en vrouwen, maar geeft tegelijkertijd de gezinnen nog voldoende vrije keuze om hun tijd te verdelen in functie van de levensfase en gezinsfase. Het is solidair omdat het verwacht dat mannen en vrouwen voldoende beroepsactief zijn gedurende een voldoende lange loopbaan. En het model is ten slotte ook efficiënt omdat het op zowel professioneel als privé-niveau het persoonlijk, sociaal, materieel en financieel kapitaal van alle mannen en vrouwen benut.

Dit combinatiemodel is een antwoord op de vraag hoe een duurzaam ‘en-en-verhaal’ te schrijven voor vrouwen én voor mannen. Nu blijkt immers dat een stijgende arbeidsactiviteit van vrouwen hen erg onder druk zet. Gezinsonderzoek¹ toont aan dat vrouwen massaal de arbeidsmarkt betreden, maar dat velen na de komst van de kinderen (gedeeltelijk) afhaken. Beroepsactieve vrouwen hebben een dubbele dagtaak aan werken, huishouden en voor de kinderen zorgen. De verdeling van gezinstaken onder de partners is erg ongelijk.

Het combinatiemodel kadert in een breder debat over het definiëren van arbeid in al haar vormen. Mensen verrichten dan niet alleen betaalde of productieve arbeid, maar ook reproductieve (zorg voor kinderen, naasten, ...), sociale (vrijwilligerswerk, buurtleven, ...) en zelfarbeid (investeren in eigen welzijn en ontplooiing).² Een evenwichtig combinatiemodel impliceert dan ook een betere afstemming en een grotere maatschappelijke waardering van niet-productieve of niet-betaalde arbeid en het loslaten van oude denkkaders met betrekking tot een klassiek en strikt onderscheid tussen zogenaamd werken en niet werken.

Uit onderzoek¹ weten we immers dat de hedendaagse levenslopen van mensen steeds vaker afwijken van het klassieke ‘leren-werken/zorgen-rust’-patroon. Mensen willen hun levensloop zelf inrichten en bepalen hoe en wanneer zij werken, zorgen en leren. Ze combineren meer en maken meer transities of overgangen. Ze veranderen bijvoorbeeld vaker van werk, schakelen makkelijker over van voltijds naar deeltijds, of raken makkelijker hun werk kwijt (een ongewenste transitie). Tijd voor een nieuw basismodel dus om bovenstaande uitdagingen te vatten.

Een evenwichtig combinatiemodel impliceert een betere afstemming en een grotere maatschappelijke waardering van niet-productieve of niet-betaalde arbeid en het loslaten van oude denkkaders met betrekking tot een klassiek en strikt onderscheid tussen zogenaamd werken en niet werken.

De vrouw en haar 'en-en'-verhaal

Alvorens toe te spitsen op de situatie van mannen, geven we kort een overzicht van grote veranderingen in de maatschappelijke positie van vrouwen.

Als vrouwen het mee voor het zeggen krijgen

Vrouwen bekleedden lang een tweederangspositie in de maatschappij. Ze werden gediscrimineerd op politiek, juridisch, economisch en onderwijsgebied. Pas op het einde van de achttiende eeuw tekende zich een eerste feministische golf af die protesteerde tegen de onderdrukking van de vrouw. Feministen en vrouwenorganisaties startten de strijd voor stemrecht, voor beter onderwijs, voor baas over het eigen lichaam (cf. de anticonceptiepil), voor de burgerlijke bekwaamheid van de gehuwde vrouw en voor gelijk loon voor gelijk werk. Stap voor stap nam de vrouwelijke zelfstandigheid toe. De laatste decennia begeven vrouwen zich steeds meer op domeinen die voorheen louter door mannen bezet werden. Ze zijn aanwezig in de politiek, in het bestuur, in openbare discussies en bekleden hoge functies.

Ook al zijn er reuzensprongen gemaakt, toch is er nog steeds een grote ongelijkheid in kansen tussen vrouwen en mannen: de loonkloof, een oververtegenwoordiging in slechtbetaalde sectoren, Vrouwen deden wel massaal hun intrede op het publieke forum, maar vooralsnog kunnen ze op vele sectoren hun stempel niet drukken. Op beslissingsniveau maken ze vaak nog niet het verschil. De grens om invloed te kunnen uitoefenen, ligt op een vertegenwoordiging van minstens 33 procent. En in het hoger

De grens om invloed te kunnen uitoefenen, ligt op een vertegenwoordiging van minstens 33 procent. En in het hoger onderwijs, het sociaal overleg, de gezondheidszorg, het bedrijfsleven, justitie en de publieke administratie is die grens nog lang niet bereikt.

onderwijs, het sociaal overleg, de gezondheidszorg, het bedrijfsleven, justitie en de publieke administratie is die grens nog lang niet bereikt. Op politiek niveau haalden vrouwen, dankzij de quotawetten, het beslissingsniveau wel.³ Blijven inzetten op een sterkere vertegenwoordiging van vrouwen in verschillende maatschappelijke domeinen is van groot belang omdat het beter, rechtvaardiger en efficiënter is om rekening te houden met de wensen en noden van de helft van de bevolking.

Ondertussen thuis

De grote maatschappelijke sprong die de vrouwen de jongste decennia maakten, werd gestut door technische en wetenschappelijke ontwikkelingen die een grote invloed uitoefenden in de privésfeer. Vrouwen hadden lange tijd een zware dagtaak aan het huishouden. Gezinnen telden ook vaak veel kinderen. De opgang van de keukenapparatuur in de jaren vijftig en de pil in de jaren zestig zorgden ervoor dat ze veel minder in beslag werden genomen door hun gezin. Er kwam ruimte voor emancipatie en carrière. Het zat de vrouwen mee. Of toch niet?

Niet alleen in de publieke sfeer, maar ook thuis blijven de uitdagingen groot. De doorbraak van de vrouwen op de arbeidsmarkt heeft nauwelijks consequenties gehad

voor de verdeling van de zorgtaken thuis. Voltijds werkende vrouwen besteden in 2005 per week nog altijd 7u37 minuten meer aan huishoudelijk werk en de zorg voor de kinderen dan voltijds werkende mannen⁴. En met de opgang van de huishoudtechnologie stegen ook de normen voor het wassen van kledij, het schoonmaken en aankleden van de woning, en het koken. De opvoedingslat voor de kinderen werd ook hoger gelegd.⁵ Vrouwen mogen dan wel gaan werken, impliciet wordt van hen nog altijd verwacht en verwachten ze van zichzelf dat ze de eindverantwoordelijkheid voor het huishouden dragen. Niet alleen ervaren ze een hogere werkdruk, ze moeten ook continu schipperen om alles goed te coördineren.

Mannen en hun 'en-en-verhaal'

De mythe van de 'nieuwe man'

In de jaren '90 werden we overspoeld met de boodschap dat de nieuwe man was opgestaan. Een man die zachtvaardig is, die meehelpt poetsen en met plezier luiers ververst. In vele huishoudens bleef men echter tevergeefs wachten op die nieuwe man.

Ten opzichte van de jaren '60 is de betrokkenheid van mannen bij het huishouden en de opvoeding van de kinderen inderdaad toegenomen. De toename is echter niet revolutionair om van een echte trendbreuk te spreken. Het aandeel huishoudelijke en zorgtaken dat mannen op zich nemen, is nog steeds onvoldoende om te kunnen spreken van een gedeelde verantwoordelijkheid van mannen en vrouwen.

Tijdsbestedingsonderzoeken tonen aan dat mannen in 2005 gemiddeld 13u52 minuten per week aan huishoudelijk werk en 1u07 minuten per week aan kinderopvoeding besteden. Voor huishoudelijk werk is dit het dubbele van mannen in 1966 (6u29). Kinderopvoeding en opvoeding zijn slechts een beetje toegenomen ten opzichte van 1966 (52 min).⁶ Wat we wel zien is dat het aantal vaders dat zijn vaderschapsverlof en ouderschapsverlof opneemt de laatste jaren enorm gestegen is. 14453 mannen namen in 2011 ouderschapsverlof op. Dat is goed voor 27 procent van het totale ouderschapsverlof. 13 jaar geleden was slechts 4,8 procent van het ouderschapsverlof voor de rekening van mannen. Vooral bij jonge vaders zien we dat de bereidheid om ouderschapsverlof op te nemen groter is. Zo zien we ook dat meer dan 80 procent van de kersverse vaders het vaderschapsverlof opneemt. Het vaderschapsverlof werd elf jaar geleden, op 1 juli 2002, uitgebreid tot tien dagen. Toen namen 17.045 papa's vaderschapsverlof. Vorig jaar waren ze met 59.964.

De opgang van de keukenapparatuur in de jaren vijftig en de pil in de jaren zestig zorgden ervoor dat ze veel minder in beslag werden genomen door hun gezin. Er kwam ruimte voor emancipatie en carrière. Het zat de vrouwen mee. Of toch niet?

Ten opzichte van de jaren '60 is de betrokkenheid van mannen bij het huishouden en de opvoeding van de kinderen inderdaad toegenomen. De toename is echter niet revolutionair om van een echte trendbreuk te spreken. Het aandeel huishoudelijke en zorgtaken dat mannen op zich nemen, is nog steeds onvoldoende om te kunnen spreken van een gedeelde verantwoordelijkheid van mannen en vrouwen.

Mannen mogen dan meer betrokken zijn bij de opvoeding van de kinderen en het huishouden, ten opzichte van vrouwen hebben ze nog een grote inhaalbeweging te maken: 73 procent van het ouderschapsverlof wordt opgenomen door vrouwen, vrouwen spenderen gemiddeld per week 9u55 meer aan huishoudelijke taken en 1u47 meer aan kinderopvoeding.

Mannen en type taken

Opvallend is dat mannen en vrouwen niet enkel verschillen in het aantal taken dat ze opnemen, maar ook in het type taak. Mannen kiezen ervoor om bepaalde taken wel en andere taken niet uit te voeren.⁷ Tuinieren, de auto wassen en klussen zijn typisch taken die door mannen opgenomen worden, terwijl afwassen, schoonmaken, wassen en strijken voor de rekening van de vrouwen zijn. Boodschappen doen en administratieve taken worden dan weer min of meer gelijk verdeeld.

Mannen kiezen vooral taken die flexibel in te plannen zijn, bijvoorbeeld in het weekend of na de werkuren. Vrouwen worden opgepadeld met de routineuze taken die op geregelde tijdstippen dienen uitgevoerd te worden. Onderzoek toont ook aan dat in 80 procent van de gevallen de taken die hoofdzakelijk door vrouwen worden uitgevoerd uit plichtsbef of uit noodzaak worden uitgevoerd. Een overwegend door mannen uitgevoerde taak, zoals tuinieren, gebeurde in 60 procent van de gevallen uit plezier.⁷

In 80 procent van de gevallen worden de taken die hoofdzakelijk door vrouwen worden uitgevoerd uit plichtsbef of uit noodzaak uitgevoerd. Een overwegend door mannen uitgevoerde taak, zoals tuinieren, gebeurde in 60 procent van de gevallen uit plezier.

En het is niet enkel in het huishouden dat mannen kieskeurig zijn. Ook als het over de kinderen gaat, zijn ze selectief. We maken een onderscheid tussen kinderopvoeding en opvoeding van kinderen. Kinderopvoeding omvat taken zoals aankleden, wassen en eten geven. Opvoeding omvat leuke activiteiten die meer ruimte laten voor creativiteit zoals voorlezen, spelletjes doen, fietsen, Deze taken kan je ook makkelijker plannen. Niet verwonderlijk dat mannen evenveel tijd besteden aan opvoeding en kinderopvoeding en dat vrouwen $\frac{2}{3}$ van hun tijd aan kinderopvoeding en $\frac{1}{3}$ aan opvoeding besteden.

Dit bevestigt opnieuw dat mannen eerder de plezierige taken doen, terwijl de moeders de dagelijkse beslommeringen grotendeels voor hun rekening nemen.

Oorzaken scheve taakverdeling

De redenen voor de scheve taakverdeling tussen vrouwen en mannen zijn veelvoudig en complex. Algemeen onderscheiden we twee soorten theorieën die dit onevenwicht trachten te verklaren: economische theorieën en theorieën die focussen op genderidentiteit.⁸ Economische theorieën beschouwen een gezin als een economische entiteit die keuzes maakt op basis van productiviteit. Zo is het 'rationeler' dat de man zich specialiseert op de arbeidsmarkt, omdat hij daar gemiddeld ook meer macht en geld kan verwerven dan vrouwen. Deze theorie verklaart echter niet waarom ook in huishoudens waar mannen en vrouwen voltijds werken en evenveel kansen hebben op de

arbeidsmarkt, het toch de vrouw is die verantwoordelijk is voor de huishoudelijke en zorgtaken. Deze zwakte wordt gecounterd door theorieën die focussen op genderidentiteit. Die stellen waarden, normen, identiteitsvorming en cultuur centraal. Mannen en vrouwen handelen volgens de gangbare normen en waarden die in de maatschappij aanwezig zijn. Deze normen en waarden bepalen het wenselijk gedrag van mannen en vrouwen.

Op basis van deze theorieën identificeren we enkele drempels die ervoor zorgen dat mannen minder huishoudelijke taken en zorgtaken op zich nemen.

- Onderzoek wijst uit dat de job die mannen uitvoeren een belangrijke rol speelt bij de ontwikkeling van hun mannelijke identiteit. De heersende genderstereotypen stellen dat mannen status, inkomen en macht moeten najagen. Je snapt het al: zorgarbeid past niet echt in dit plaatje omdat het de symbolische waarde van betaalde arbeid (macht, inkomen en status) ontbreekt. Drie zaken die je niet direct linkt met het opnemen van huishoudelijke en zorgtaken.⁹ Carrière maken staat in onze samenleving ook bijna haaks op zorg verlenen. Beiden vereisen namelijk dat je er tijd in investeert/voor vrijmaakt. Wil je carrière maken, dan dien je fysiek aanwezig te zijn op het werk en liefst ook late uren te kloppen. Zorg verlenen door bijvoorbeeld zorgstelsels op te nemen betekent ook dat je als werknemer financieel moet inboeten. Een offer dat mannen niet wensen te maken.¹⁰
- Mannen mogen vandaag de dag meer betrokken zijn bij de opvoeding van de kinderen en bij het huishouden, toch stellen ze duidelijke keuzes in de taken die ze wel en de taken die ze niet willen vervullen. Over het algemeen hebben mannen een voorkeur voor taken die flexibel in te plannen zijn, en dus makkelijk verzoenbaar met een voltijdse job, en taken waar ze plezier uit scheppen. Taken die een duidelijke vrouwelijke connotatie hebben, zoals wassen en poetsen, gaan ze bewust uit de weg omdat die een bedreiging vormen voor hun mannelijke identiteit.¹¹ Mannen kiezen vooral voor lichte huishoudelijke en pedagogische taken die hoog staan in de zorghiërarchie. Mannen wensen enkel taken op te nemen die de mannelijke identiteit bevestigen of die genderneutraal zijn, zoals boodschappen doen en koken.

De hardnekkige opvatting dat vrouwen beter geschikt zijn voor huishoudelijke en zorgtaken leeft nog steeds bij de Vlaamse bevolking. Zo geeft 40 procent van de Vlamingen aan dat ze volledig tot matig akkoord gaan met de stelling dat het gezin en de kinderen een prijs moeten betalen wanneer de vrouw buitenshuis gaat werken.¹² Humo's jongerenenquête van 2010 toont aan dat ook tieners deze traditionele opvattingen delen. Een kwart van de jongens is er blijkbaar van overtuigd dat vrouwen een extra gen bezitten waardoor zij beter het huishouden kunnen runnen dan zij.¹²

Hefbomen tot mannelijke participatie

Willen we een meer gelijke verdeling van huishoudelijke en zorgtaken tussen mannen en vrouwen, dan moeten we op verschillende niveaus en op verschillende terreinen ingrijpen.

Allereerst dient het beleid de nodige voorzieningen te ontwikkelen die maken dat mannen en vrouwen arbeid en gezin kunnen verzoenen:

- **Voldoende betaalbare kinderopvang**
Ten eerste dient er voldoende kinderopvang te zijn opdat mannen en vrouwen actief kunnen zijn op de arbeidsmarkt. Ten tweede is het belangrijk dat kinderopvang voldoende betaalbaar is opdat we zo ook vermijden dat men uit financiële overwegingen (werkloosheidsval) niet gaat werken. Wanneer een koppel deze keuze maakt, is het veelal de vrouw die niet gaat werken.
- **Zorgverloven op maat van werknemers (cf. hieronder)**
- **Een andere arbeidsorganisatie**
Naast een goede kinderopvang en een degelijk verlofstelsel is ook 'het nieuwe werken' nodig. Het nieuwe werken, dat vertrekt van vertrouwen en resultaten en draait rond flexibiliteit in tijd en plaats. Het nieuwe werken gaat soepel om met arbeid- en zorgtijd en levert een win-winsituatie op voor zowel werknemer als werkgever. In bedrijven waar meer flexibiliteit heerst, is er immers minder verzuim en verloop en ligt de productiviteit hoger. Flexibele uren, thuis-, tele- en satelietwerk, schoolbel-, schoolwerk- en co-ouderschapscontracten: ze kunnen de combinatie arbeid-gezin versoepelen.

Daarnaast moet de overheid gerichte acties voeren die mannen ertoe aanzetten om meer huishoudelijke en zorgtaken op te nemen. We zien de zorgverloven als een erg belangrijke hefboom voor zorg en opvoeden. Een van de grootste drempels die mannen aangeven om zorgverloven op te nemen, is het financiële aspect. Voor het opnemen van een zorgverlof (zoals ouderschapsverlof, vaderschapsverlof) krijg je een uitkering. Voor vaderschapsverlof krijg je de eerste 3 dagen 100 procent van je loon en de volgende 7 dagen 82 procent van je gedeelde brutoloon. Voor het ouderschapsverlof krijg je gedurende 4 maanden een nettobedrag van 653,23 euro bij een voltijdse onderbreking, eventueel vermeerderd met een aanmoedigingspremie.

Willen we mannen aanmoedigen om zorgverloven op te nemen, dan dienen we de negatieve financiële gevolgen zoveel mogelijk te verminderen en de uitkeringen op te trekken. We denken aan een inkomensgerelateerde uitkering met een bovengrens. De kost die dit met zich meebrengt, kan gecompenseerd worden door het feit dat meer vrouwen werkzaam zullen zijn en zo ook bijdragen aan de economie.

Opvattingen sturen het gedrag van mensen, maar door in te grijpen op het gedrag van mensen kan je ook opinies veranderen. We pleiten er dan ook voor om zoals in de Scandinavische landen een specifiek deel van het ouderschapsverlof voor te behouden aan mannen: de zogenaamde *daddy days*. In Zweden hebben de ouders samen recht op 16 maanden (betaald) ouderschapsverlof. Elke partner moet daarvan minstens twee maanden opnemen – een bepaling die bedoeld is om vaders te overtuigen twee maanden bij hun kind door te brengen. Intussen maken er zoveel vaders gebruik van (85 procent) dat men ze de *latte pappas* noemt. In Noorwegen kan het betaalde ouderschapsverlof tot 56 weken duren. Het papaquotum, het deel dat de vader niet kan

Opvattingen sturen het gedrag van mensen, maar door in te grijpen op het gedrag van mensen kan je ook opinies veranderen. We pleiten er dan ook voor om zoals in de Scandinavische landen een specifiek deel van het ouderschapsverlof voor te behouden aan mannen: de zogenaamde daddy days.

overdragen naar de moeder, bedraagt er 10 weken. 85 procent van de vaders neemt ouderschapsverlof op. In IJsland mogen de ouders per kind negen maanden thuisblijven. Elke ouder moet een derde van die periode nemen, het laatste deel mogen ze vrij onder elkaar verdelen. In IJsland neemt 88,5 procent van de vaders ouderschapsverlof.

Wij zijn ervan overtuigd dat het invoeren van genderquota of bonussen voor zorgverloven wanneer beide ouders het verlof opnemen een erg positief effect heeft op een gelijkere verdeling van zorgtaken.

Aangezien de taakverdeling tussen ouders direct na de geboorte van een kind vorm krijgt, is het belangrijk dat we ouders aanmoedigen om dan beiden hun verantwoordelijkheid op te nemen. Vrouwen hebben recht op 15 weken zwangerschapsverlof, waarvan 10 weken verplicht is. Mannen worden niet verplicht om hun 10 dagen vaderschapsverlof op te nemen. Hierdoor ontstaat er reeds bij de geboorte de impressie dat het vooral vrouwen zijn die verantwoordelijk zijn voor de zorg van de kinderen. Het is belangrijk dat van bij de geboorte af mannen betrokken worden bij de opvoeding van de kinderen en ze bewust worden van hun verantwoordelijkheden in het huishouden. Daarom pleiten we voor het verplichten en uitbreiden van het vaderschapsverlof tot 15 dagen (het Europese gemiddelde).

Het beleid heeft zich tot nu toe vooral gefocust op het verzoenen van arbeid en gezin door maatregelen zoals zorgverloven, kinderopvang en flexibele uren uit te werken. Hoewel deze ingrepen precondities zijn voor mannen om meer tijd te spenderen in het huishouden en met hun kinderen, beïnvloeden ze bijvoorbeeld niet welk soort taken mannen verrichten.

Mannen nemen niet enkel minder huishoudelijke en zorgtaken op zich, ook het type taken dat ze opnemen verschilt van vrouwen. Cru gezegd blijven de meest monotone, onzichtbare en minst flexibele taken voor de rekening van de vrouw. Taken zoals wassen en poetsen worden door de samenleving beschouwd als 'vrouwelijke' taken. Mannen staan weigerachtig om deze taken op te nemen, omdat ze hen bedreigen in hun mannelijke identiteit. Volgens Duvendak en Stavenuiter (2004) dienen we gender dan ook los te koppelen van huishoudelijke en zorgtaken.⁸ Elke link tussen een zorgtaak en mannelijkheid of vrouwelijkheid kan resulteren in het bevestigen van genderstereotypen, wat de keuzevrijheid van mannen en vrouwen beperkt.

Dus in de plaats van bepaalde zorgtaken voor te stellen als nu ook typisch mannelijk, door te zeggen dat ze door 'echte' mannen uitgevoerd worden, lijkt het een betere optie om de taken los te koppelen van vrouwelijkheid. De persoon die de taak uitvoert, is nog steeds man of vrouw, maar voelt zich goed in de taak omdat de actie neutraal is.

Let wel, dit betekent niet dat gender geen rol meer speelt bij het uitvoeren van die taken. Door het loskoppelen van vrouwelijkheid en mannelijkheid van bepaalde taken, geven we vrouwen en mannen de mogelijkheid om hun eigen betekenis toe te kennen aan de taken. Mannen en vrouwen kunnen taken op hun eigen manier uitvoeren, maar de taken zelf zijn niet meer intrinsiek mannelijk of vrouwelijk.

Mannen nemen niet enkel minder huishoudelijke en zorgtaken op zich, ook het type taken dat ze opnemen verschilt van vrouwen. Cru gezegd blijven de meest monotone, onzichtbare en minst flexibele taken voor de rekening van de vrouw. Mannen staan weigerachtig om deze taken op te nemen, omdat ze hen bedreigen in hun mannelijke identiteit.

Het genderneutraal maken van taken is een proces op lange termijn. Dit houdt onder andere in dat bepaalde mannen het voortouw nemen, pionier zijn. Mannen die zich weinig aantrekken van sociale conventies. Het beleid kan hier een rol spelen door die mannen aan te moedigen en hun zichtbaar te maken in de samenleving.

Meer algemeen moet de overheid gericht acties ondernemen om te werken aan een realistische beeldvorming die stereotypen doorbreekt. De stereotype rolverdeling tus-

sen mannen en vrouwen wordt al van jongs af aan gesocialiseerd. Onze samenleving is in grote mate gestoeld op de dichotomie jongen-meisje. Van bij de geboorte maken we een onderscheid in hoe jongens en meisjes er dienen uit te zien en hoe ze zich dienen te gedragen: roos is voor meisjes, blauw is voor jongens; meisjes dienen braaf te zijn, jongens stoer; jongens zijn goed in wetenschappen, meisjes in zorgen, Het is dan ook belangrijk dat we kinderen reeds op jonge leeftijd bewust maken van genderstereotypen en dat we die genderstereotypen op allerlei vlakken bestrijden: op school, op straat, thuis en op de werkvloer.

Mannen en vrouwen kunnen taken op hun eigen manier uitvoeren, maar de taken zelf zijn niet meer intrinsiek mannelijk of vrouwelijk. Het genderneutraal maken van taken is een proces op lange termijn. Dit houdt onder andere in dat bepaalde mannen het voortouw nemen, pionier zijn, zich weinig aantrekken van sociale conventies.

Epiloog

Vanuit een sterke overtuiging dat er zowel voor vrouwen als mannen heel wat kansen liggen in een gelijkere verdeling van zorg en huishoudelijke taken, hebben we getracht om te onderzoeken waar voor mannen de drempels tot meer zorg en opname van huishoudelijke taken liggen. Op basis van deze drempels, financieel of cultureel van aard, formuleerden we een aantal hefbomen die we vertaalden in concrete beleidsaanbevelingen.

Een kwaliteitsvol leven met voldoende ontplooiingskansen, het geluk en het welzijn van vrouwen en mannen wordt immers niet alleen bepaald door de kwaliteit van betaalde arbeid. Een evenwichtige combinatie van verschillende vormen van arbeid en levenssferen is een belangrijke sleutel tot een kwaliteitsvol leven voor vrouwen en mannen.

Bio

Ilse De Vooght (geschiedkundige) is beleidsmedewerker Femma vzw. Jeroen Lievens (socioloog) is beleidsmedewerker Femma vzw. Riet Ory (sociologe) is Adjunct Algemeen Directeur Femma vzw.

Literatuurlijst

1. Van Dongen, W., *Naar een democratische arbeidsverdeling in Vlaanderen en Europa? Het combinatie-model als basis voor een geïntegreerd beleid*, Studiedienst van de Vlaamse regering, 2008/1
2. Snick, A., *Een andere visie op arbeid en levensloop*, <http://www.lne.be/doelgroepen/onderwijs/ecocampus/acties/netwerken/lerende-netwerken/sociaal-werk/naar-een-ander-model-voor-arbeid>
3. Vrouw en Maatschappij, 8 maart 2013, *Nog steeds amper vrouwen op sleutelposities*
4. Glorieux I., Minnen J. & Vandeweyer J., *De tijd staat niet stil. Veranderingen in tijdsbesteding van Vlamingen tussen 1999 en 2004*, Vakgroep Sociologie, Onderzoeksgroep TOR, VUB Brussel
5. Glorieux I. & Ryfka Heyman (m.m.v. Maarten Moens), *Lessen voor een Belgisch tijdsbeleid. Een analyse van Europese initiatieven rond tijdsordening*, Vakgroep Sociologie, Onderzoeksgroep TOR, VUB Brussel
6. Koelet, S, (2005), *Standoestige verschillen. Een analyse van theoretische benaderingen over de verdeling van het huishoudelijk werk van vrouwen en mannen op basis van tijdsbudgetonderzoek* (doctoraatsonderzoek), Brussel: VUB
7. Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen, 2009, *Gender en tijdsbesteding. Verschillen en evolutie in de tijdsbesteding van Belgische vrouwen en mannen (2005, 1999 en 1966)*, IGVM: Brussel
8. Duvendak, J.W. & Stavenuiter M. (Ed.), 2004, *Working fathers, Caring men*, The Hauge: Verwey-Jonker Institute
9. Knijn, T., Nunen, A. van & Avort, A. van der, 1994, *Zorgend vaderschap*. *Amsterdams Sociologisch Tijdschrift*, 20, 3, 70-97
10. Directie Jeugd en Gezin, 2010, *Werkende vaders. Strategieën voor vaders die werk en zorg willen combineren*, Zeist
11. Knijn, T., 1997, *Keuze voor een beleving van moederschap en vaderschap*. In M. Niphuis-Nell (Ed.). *Sociale atlas van de vrouw. Deel 4 Veranderingen in de primaire leef sfeer* (pp. 223- 245). Rijswijk: SCP
12. Carton A., 2003, *Gezocht: m/v voor gezin en arbeid. Vlamingen en hun opvattingen over de combinatie gezin en arbeid in 2002*.
13. *Humo's Jongeren enquête*, 28 september 2010

